

SZÉKELY MAGDÁRÓL

1936–2007

„Az idő megcseréli
minden követ a falnak,
a lapnyi térben állók
hibátlan megmaradnak.”

Székely Magdát nyílt és megközelíthetetlen embernek láttam. Nagy szeretetre éhes (szeretetre méltó) és megközelíthetetlen embernek. De ez nem pontos. Olyan embernek, akiben ez a két tulajdonság nem egyszerre, hanem felváltva van jelen (részecske- és hullámtermészet). Inkább a verseiből ismertem. Néha beszélünk telefonon, most is hallom jellegzetes, mély hangszínét, széles s-eit, kicsit önironikusan ejtett *aránylag*jait, elsöre is teljesen természetes hangját. Egyszer a macskákról és a kutyákról beszélgettünk (*aránylag* sok kutyás versem van, talán ezért), és Magda elmondta, hogy ő nem szereti a kutyákat, egy macska egészen máshogy viselkedik, nem keres kegyeket, soha nem nyalná meg annak az embernek a kezét, aki kikötötte, talán meg is kínozza. De miért kell egy kutyát kínozni, kérdeztem. Nem emlékszem, mit válaszolt.

De miért kell egy nyolcéves gyerektől elszakítani az anyját, és a szeme láttára elvinni a biztos halálba? A történetet ÉDEN című önéletrajzi könyvből ismerjük, elmondta szóban is, legutoljára nyilvánosan, Balla Zsófia portrészorozatában. Talán hogy kipróbálja, el lehet-e ezt mondani, el lehet-e hinni. Versben azonban nem ezt a József Attila-i kiszolgáltatottságot, személyes gyötrelmet írta meg. Magán-szenvedéstörténetét az egyetemes szenvedésbe, a holokauszt áldozatainak történetébe foglalta bele. („*Hatmillió ércoszlop izzik, / ki tudja már melyik az anyja?*”) Költői hangja emelkedett, szikáran, épp csak a dalformának, a jambusoknak megfelelően dalamos, de szenvedélyes. Szavainak erkölcsi súlya van, a végső kérdésekkel néz szembe. És mégis, többedszeri olvasásra – akármilyen hihetetlen – a KÖTÁBLÁBAN is találtam olyan sorokat, amelyekhez, nem tudom máshogy mondani, a legmélyebb humorérzék ad alapot. Jónásról mondja: „*De ma Tarsis és Nimive, / mint két tojás, egyforma város: / ki tudja, hogy menekül-e, / vagy most ért el feladatához?*”

Székely Magda verseinek anyagáról minden esetleges lekopott, a történet, a látvány részletei is (noha a látás hitele, hogy alaposan megnézte, ott van a kép mögött). Belső izzás világítja meg a képeit, emeli őket látomásossá. „*Heged a föld, kihalított helyük / a születőkkel lassan megtelik, / minden nyomukat benövi az élet. / Magam vagyok az utolsó ítélet*” (AZ ÍTÉLET). A szerelemről is a végső dolgokat írja, tömören, súlyosan. És az az érdekes, hogy miközben érezhető a vers megformáltságán, hogy szavai, szóválasztásai akár egy-egy versszakot sűrítenek magukba, az indulatból ez nem vesz el semmit. „*Bennszakadt emlékezetét / ne kuporgassa kegyelet, / mint ki sosem volt, úgy legyen / megtagadott, elfeledett.*” (АТОК.) Székely Magda a magyar szerelmes lírának is egyik jelentős alakja. Másutt az odaadó szenvedélyt is megírja:

„Mert soha nem hagyott alább / jelenlétének hőfoka / az éghajlat megváltozott / ha belépett valahova // Akit már kikezdett a fagy / volt megmozdulni tehetetlen / ahogy fölédet ízről ízre / az át meg átható melegben // Hisz bárkinek jutott belőle / ha közelébe ért / hát még ha valaki csak érte / hát még ha ő valakiért” (HŐFOK).

Középkorú költőként többször is ír az arcról. Sajátjáról, másokéről, tárgyilagosan és szenvedéllyel („Apálya jön a húsnak, mint a habnak, / de ezek a vonások megmaradnak” – HARMINC), ír a „makulátlan arcok”-ról (IKON) és a rossz arcokról is: „Jelzi a hús a jellem / földcsuszamlásait”, „Az elhagyott vonásokat / fölveri a vadon” (AZ ARC). Valami biztosságot ad ezeket a sorokat olvasni a mostani, ismét erősen relativista világban. Székely Magda egy későbbi versében is visszatér az archoz. „Az arcból semmi / nem maradt / csak pusztá folt / vak vakolat // De ami egykor / megidézte / ami a kép / törekedése // a málló állagból kiválik / a fej körül / tovább világít” (Régi FRESKÓ). Az ő arca a tisztán megöregedett arcok egymásba áttetsző-átjátszó rétegeit viselte magán, az arcét, amely átrezdül a nézéseibe. Ahogy most Burger Barna felvételét (egyik legjobb íróportréját) nézem, egyszerre látom rajta a humorérzékét és a kétségeesést, a tisztánlátás törekvését és az ellágyulás esélyét, a sokféle Székely Magda-arcot, amelyet most már csak felvételeken láthatunk.

Mesterházi Mónika

A folyóirat a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma,
a Nemzeti Kulturális Alapprogram, a Tiara Rt.,
valamint a Szerencsejáték Zrt. támogatásával jelenik meg

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

nka

Nemzeti Kulturális Alap

TIARA